

Gdańsk, 6.06.2022r.

RECENZJA

**obejmująca ocenę dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
Pani dr n. med. Beaty Kowalewskiej z Zakładu Zintegrowanej Opieki Medycznej,
Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku
w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego**

PODSTAWOWE DANE OSOBOWE I ZAWODOWE

Pani dr n. med. **Beata Kowalewska** jest absolwentką Wydziału Pielęgniarstwa Akademii Medycznej w Lublinie z roku 1996. Stopień doktora nauk medycznych uzyskała w 2010 roku broniąc pracy pt.: „*Wpływ chorób skóry pacjentów na sprawowanie funkcji zawodowych przez pielęgniarki i położne*” w Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku. Ukończyła specjalizację I stopnia w zakresie medycyny społecznej w 1999r., specjalizację z zakresu organizacji ochrony zdrowia w 2002r. oraz specjalizację z pielęgniarstwa ratunkowego w 2016 roku. Ukończyła również szereg szkoleń i kursów podyplomowych związanych z rozwojem zawodowym. Pracę w jednostkach naukowych rozpoczęła 1.10.2007r. od stanowiska wykładowcy, aż do stanowiska adiunkta badawczo-dydaktycznego (od 1.03.2021r.) w Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku, gdzie pracuje nadal. Dodatkowo od 2005 do 2020 pracowała w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Aktualnie (od 2018r.) pracuje również w Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży, na Wydziale Medycznym jako nauczyciel akademicki.

Odbyła szkolenia, staże dydaktyczne i naukowe w Polsce i zagranicą tj.:

- staż dydaktyczny w Państwowym Uniwersytecie Medycznym w Grodnie (2017),
- pobyt szkoleniowy w Klinice Dermatologii i Wenerologii Państwowego Uniwersytetu Medycznego w Grodnie (2019),
- staże naukowe w Państwowym Uniwersytecie Medycznym w Grodnie (2019, 2020).

W zakresie naukowym prowadziła i/lub prowadzi współpracę z następującymi ośrodkami zagranicznymi:

- Państwowy Uniwersytet Medyczny w Grodnie, Klinika Dermatologii i Wenerologii, Białoruś,
- Państwowy Uniwersytet im. Janka Kupały w Grodnie, Wydział Wychowania Fizycznego, Białoruś,
- General Hospital of Kavala, Grecja,

i krajowymi:

- Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska,
- Katedra i Klinika Dermatologii, Wenerologii i Alergologii Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu,
- Katedra Socjologii i Pracy Socjalnej, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie,
- Instytut Medyczny/ Wydział Nauk o Zdrowiu PWSliP w Łomży,
- Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia, Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Wydział w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska,
- Wydział Nauk o Zdrowiu, Państwowa Szkoła Wyższa im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej,
- POLMED , Centrum Medyczne w Warszawie,
- Wydział Medyczny, Wyższej Szkoły Agrobiznesu w Łomży,
- Centrum Medyczne PROMEDPOL w Łomży,

- Gabinet Dermatologii i Kosmetyki Lekarskiej Prof. dr hab. Wiaczesław Niczyporuk,
- Gabinet Dermatologia i Kosmetyka Lekarska dr n med. Piotr Aleksiejczuk,
- Poradnia Dermatologiczna oraz Oddział Dziennego Pobytu dla Chorych Dermatologicznie USK w Białymstoku.

Efektom tej współpracy jest wiele badań i publikacji naukowych.

OCENA DZIAŁALNOŚCI DYDAKTYCZNEJ i ORGANIZACYJNEJ

Dr Beata Kowalewska od 1.10.2007r. jest pracownikiem Zakładu Zintegrowanej Opieki Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. W podstawowym miejscu pracy realizuje zadania dydaktyczne z obszaru podstaw pielęgniarstwa, podstawowych czynności medycznych, symulacji medycznej, opieki nad pacjentem niepełnosprawnym na kierunku pielęgniarstwo, ratownictwo medyczne, fizjoterapia. Prowadzi również seminaria dyplomowe. Była promotorem w podstawowym miejscu pracy 59 prac licencjackich oraz 44 prac magisterskich, recenzentem 25 prac licencjackich i 20 prac magisterskich.

Jest współautorem planów i programów nauczania, materiałów dydaktycznych, scenariuszy jako instruktor niskiej wierności, dzienniczka kształcenia praktycznego, raportów akredytacyjnych. Pełniła też wiele funkcji w obu miejscach pracy (UMB, PWSliP w Łomży) m.in.: członka senatu, komisji egzaminacyjnych, dyplomowych, rekrutacyjnych. Współpracując ze Stowarzyszeniem Pielęgniarek i Położnych na rzecz Rozwoju, Promocji i Doskonalenia Zawodowego prowadziła wykłady w ramach specjalizacji „Pielęgniarstwo zachowawcze” dla pielęgniarek z modułów: *Podstawy pielęgniarstwa zachowawczego, Pielęgowanie pacjenta w schorzeniach układu oddechowego, Pielęgowanie pacjenta w podeszłym wieku*. Współpracuje z CKE jako ekspert i recenzent akademicki w następujących zawodach: opiekun medyczny, opiekunka środowiskowa, opiekun w domu pomocy społecznej, opiekun osoby starszej, opiekunka środowiskowa, opiekun w domu pomocy społecznej, ratownik medyczny, opiekun osoby starszej, asystent osoby niepełnosprawnej, technik usług kosmetycznych.

Angażowała się także w działalność społeczną i popularyzatorką. Jej zaangażowanie zostało wielokrotnie nagradzane za działalność dydaktyczną oraz organizacyjną przez Rektorów Uczelni, a także poprzez medale i odznaczenia przez instytucje państwowe.

Podsumowanie

Działalność dydaktyczną i organizacyjną Habilitantki oceniam bardzo pozytywnie. Habilitantka realizuje się jako dydaktyk, prowadząc zajęcia dla studentów, a także na szkoleniach specjalistycznych i innych. Pełniła wiele funkcji organizacyjnych. Jest bardzo zaangażowana w działalność dydaktyczną i organizacyjną.

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO

Dr Beata Kowalewska w swoich zainteresowaniach naukowych skupia się na holistycznym podejściu do pacjenta, w tym z chorobami dermatologicznymi, szczególnie z łuszczycą. Badała m.in. wpływ choroby skóry osób z łuszczycą na ich życie, funkcjonowanie bio-psycho-społeczne, pełnienie ról oraz poczucie jakości życia. Znalazło to odzwierciedlenie w wielu publikacjach o zasięgu krajowym, jak i międzynarodowym. Rezultatem jej pracy naukowej jest łącznie 60 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych, z których: 14 zostało opublikowanych przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora. Następnie 5 artykułów to cykl stanowiący osiągnięcie naukowe, 47 artykułów to oryginalne prace twórcze, a 8 artykułów to prace pogładowe.

Sumaryczny wskaźnik publikacji - **Impact Factor: 36,953** w tym: cykl artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe – **IF: 14,118** i jeden list do redakcji – IF: 0,0768 (IF bez listu do redakcji 36,185)

Sumaryczna liczba punktów: **MNiSW: 4447 pkt/ MEiN** zgodnie z punktacją z 2021r: 1345, w tym: cykl artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe – **470 pkt**. Liczba cytowań publikacji w bazie Web of Science: Core Collection – 61 (49 bez autocytoowań).

Liczba cytowań wg bazy Scopus: 82 cytowania, Index Hirscha wg bazy Web of Science: Core Collection – 5, Index Hirscha wg bazy Scopus: 6.

Dr Beata Kowalewska jest autorem/współautorem 132 wystąpień na konferencjach krajowych i międzynarodowych, w tym 52 przed doktoratem, 80 po doktoracie. Była

członkiem komitetu organizacyjnego 34 konferencji naukowo - szkoleniowych, członkiem komitetu naukowego 4 konferencji oraz brała udział czynny w 2 debatach.

Jest autorem/współautorem 4 monografii oraz redaktorem/współredaktorem 15 monografii naukowych i jednego podręcznika. Dwukrotnie aplikowała o środki zewnętrzne (w tym NCN) na projekty naukowe, niestety bezskutecznie. Była kierownikiem 6 projektów statutowych finansowanych ze środków wewnętrznych UMB, raz współkierownikiem, oraz współwykonawcą 21 projektów statutowych.

Odbyła staże dydaktyczne i naukowe w Państwowym Uniwersytecie Medycznym w Grodnie.

Wykonywała recenzje artykułów naukowych dla poniższych czasopism:

- Clinical, Cosmetic and Investigational Dermatology
- Przegląd Epidemiologiczny
- Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Agrobiznesu
- Polish Journal of Applied Sciences
- Journal of Advanced Nursing
- British Journal of Dermatology
- Progres in Health Sciences

Podsumowanie

Dorobek naukowy Habilitantki nie budzi żadnych zastrzeżeń. Wyniki badań Habilitantki mają znaczenie praktyczne i mogą być z powodzeniem wykorzystane w podnoszeniu jakości życia pacjentów i ich satysfakcji z usług pielęgniarskich. Łączna liczba punktów Impact Factor: **36,953**, PK/MNiE (2021): **1345**, Liczba cytowań według bazy Web of Science: **61** (49 bez autocytowań). Indeks Hirscha według bazy Web of Science: **5**.

OCENA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. (Dz. U. z 2018 r., Poz. 1668 ze zm.).

Tytuł osiągnięcia naukowego

Podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych pod wspólnym tytułem: ***WYBRANE DETERMINANTY JAKOŚCI ŻYCIA I ZADOWOLENIA Z ŻYCIA U CHORYCH NA ŁUSZCZYCĘ.***

Łączna wartość bibliometryczna publikacji składających się na osiągnięcie naukowe wynosi:

14,118 IF, całkowita punktacja MNiSW powyższych prac wynosi: 470, w tym pierwszy autor - 5 prac (100%), autor korespondencyjny – 4 prace (80%).

Cykl zawiera 5 artykułów, opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych w latach 2020- 2022.

Charakterystyka prac stanowiących osiągnięcie naukowe

Wygląd skóry i jej ocena przez otoczenie może stanowić istotny element informacji o stanie zdrowia organizmu, co ma znaczenie przy rozpoznaniu klinicznym. Jednak, również może wpływać na akceptację społeczną człowieka lub jej odrzucenie. Osoby obarczone chorobą skóry, jaką jest łuszczyca są postrzegane przez społeczeństwo w sposób szczególny. Wizerunek własnego ciała, jak i sygnały płynące z otoczenia mogą bezpośrednio wpływać na ich poczucie zadowolenia lub nie z życia, a także determinować jakość życia chorego ze względu na zjawisko stygmatyzacji. Niezwykle ważnym staje się holistyczne podejście do pacjenta, w którym bardzo ważną rolę odgrywa personel pielęgniarstwa ze względu na możliwość całościowej i wieloaspektowej oceny stanu i obserwacji pacjenta. W Polsce osoby dotknięte *łuszczycą* to ok. 2-3% populacji, z czego ok. 1/3 przypadków ma przebieg w ciężkiej postaci. Stąd obszar podjętych badań przez Habilitantkę jest niezwykle ważny w aspekcie psychodermatologii i wielowymiarowych potrzeb tej grupy pacjentów.

W pierwszej publikacji włączonej do cyklu pt.: ***Relationships between the acceptance of illness, quality of life and satisfaction with life in psoriasis***, celem było określenie wpływu dolegliwości skórnych na zadowolenie z życia (SWLS), akceptację choroby (AIS) i jakość życia (DLQI) wśród 200 pacjentów z łuszczycą oraz ocena wpływu poszczególnych zjawisk na siebie wzajemnie. Grupa badana obejmowała 142 kobiety i 58 mężczyzn. Badanie m.in. wykazało, że im wyższą satysfakcję z życia odczuwali chorzy na łuszczycę, tym także lepiej postrzegali swoją jakość życia. Ponadto zaobserwowano, że większa akceptacja choroby wiązała się z lepszym postrzeganiem jakości życia u respondentów z łuszczycą.

Kolejna publikacja *Skin-disease specific and generic psychometric measures in patients with psoriasis*, była skupiona na ocenie wpływu łuszczycy na jakość życia (DLQI), poczucie stygmatyzacji (skale 6 i 33 – stopniowa skala do oceny stygmatyzacji), określenie poziomu satysfakcji z życia (SWLS), samoocenę osób chorych na łuszczycę (SES) oraz ocenę wpływu zmiennych socjodemograficznych i lokalizacji zmian chorobowych (autorski kwestionariusz) na miary psychometryczne specyficzne i ogólne. Do badania zakwalifikowano 111 osób dotkniętych łuszczycą zwykłą. Co ciekawe, okazało się, iż czas trwania choroby nie był powiązany w statystycznie istotny sposób z satysfakcją z życia (SWLS) i samooceną (SES). Natomiast czynnikami istotnie wpływającymi na zadowolenie z życia (SWLS) były: ogólny poziom stygmatyzacji, - im wyższy był poziom stygmatyzacji, tym niższe zadowolenie z życia. W przypadku Skali SES czynnikami istotnymi statystycznie okazały się być miara sumaryczna stygmatyzacji i wrażliwość na opinię innych.

Trzecia publikacja pt.: *Acceptance of illness, satisfaction with life, sense of stigmatization, and quality of life among people with psoriasis: a cross-sectional study*, to ocena stopnia akceptacji choroby (AIS), satysfakcji z życia (SWLS), poczucia stygmatyzacji (6 i 33- stopniowa skala do oceny stygmatyzacji) i jakości życia (DLQI) wśród 366 chorych na łuszczycę, zweryfikowanie zależności pomiędzy poszczególnymi zjawiskami, a także określenie wpływu wybranych czynników socjo-demograficznych i klinicznych (wiek, płeć, miejsce zamieszkania, czas trwania choroby, lokalizacja zmian chorobowych) na powyższe zjawiska. Wyniki badań wskazały, iż ankietowani mężczyźni prezentowali istotnie wyższy poziom akceptacji choroby niż kobiety. Stwierdzono, że niższy poziom akceptacji łuszczycy dotyczył badanych, u których zmiany chorobowe występowały na obszarze całego ciała. Wśród badanych pacjentów, zdecydowana większość z niskim poziomem akceptacji choroby prezentowała niski poziom satysfakcji z życia. Mężczyźni nieznacznie częściej niż kobiety prezentowali niski poziom satysfakcji z życia, a także według wskaźnika DLQI mężczyźni dwukrotnie częściej niż kobiety odczuwali umiarkowanie obniżoną jakość życia.

Natomiast w ocenie stygmatyzacji, według 33-stopniowej skali istotnie wyższe poczucie stygmatyzacji z powodu łuszczycy mieli mieszkańcy wsi, niż miast.

W publikacji *Effect of disease severity on the quality of life and sense of stigmatization in psoriatics* za cel obrano ocenę wpływu zaawansowania łuszczycy (PASI) na jakość życia (DLQI) i poczucie stygmatyzacji (6 i 33- stopniowa skala do oceny stygmatyzacji) osób chorych na łuszczycę. Narzędzia badawcze uzupełniono krótkim autorskim kwestionariuszem socjodemograficznym. Badano 111 chorych na łuszczycę. Na podstawie analizy korelacji pomiędzy zaawansowaniem choroby mierzonej PASI, a miarami jakości życia i stygmatyzacji zauważono, że stan zaawansowania łuszczycy w najsilniejszy sposób oddziaływał na ocenę jakości życia dokonaną za pomocą kwestionariusza DLQI. Na podstawie współczynnika regresji każdy jednopunktowy wzrost wyniku PASI wiązał się ze wzrostem wartości DLQI o 0,425 punktu, czyli z pogorszeniem jakości życia. Również miary stygmatyzacji z obu kwestionariuszy (zarówno miary sumaryczne, jak i szczegółowe miary wyznaczone z kwestionariusza 33-pozycyjnego) były powiązane w statystycznie istotny sposób z PASI. W badaniu nie stwierdzono natomiast występowania zależności pomiędzy zaawansowaniem łuszczycy (PASI) na poczuciem winy i wstydu – co wskazuje, iż zależy to od innych czynników i może wystąpić już na początku choroby.

Celem ostatniej publikacji z cyklu *The Impact of Stress-Coping Strategies and the Severity of Psoriasis on Self-Esteem, Illness Acceptance and Life Satisfaction* była ocena wpływu zaawansowania choroby (PASI) i strategii radzenia sobie ze stresem (CISS) na ogólne miary psychometryczne u osób z łuszczycą, w tym akceptację choroby (AIS), samoocenę (SES) i satysfakcję z życia (SWLS), ocenę poziomu akceptacji choroby, satysfakcji z życia i samooceny u objętej badaniem grupy osób chorych na łuszczycę (111 osób) oraz wpływu zmiennych socjodemograficznych na ogólne miary psychometryczne jakości życia (SES, SWLS, AIS). Wyniki badań nie potwierdziły, by jakość życia mierzona ogólnymi miarami psychometrycznymi (AIS, SWLS i SES) była powiązana z wykształceniem, wiekiem, czasem trwania choroby czy rozległością zmian łuszczykowych. Jedynie znamienne wyższy poziom akceptacji choroby i wyższa samoocena występowała wśród mężczyzn, natomiast nieco wyższa wartość SSE i PKT wśród kobiet.

W celu zbadania wpływu nasilenia dolegliwości łuszczykowych (PASI) i sposobu reagowania na sytuacje stresowe (CISS) na ogólne miary jakości życia (AIS, SWLS oraz

SES) skonstruowano trzy modele regresji. We wszystkich modelach, jako istotny statystycznie czynnik występowała miara PASI oraz miara SSE (CISS). Ujemny współczynnik regresji dla tych zmiennych oznaczał, że większe nasilenie zmian łuszczykowych oraz większa częstość reakcji opartych na emocjach w sytuacjach stresowych to czynniki wpływające negatywnie na ogólną kondycję psychofizyczną. Na podstawie porównania współczynników β stwierdzono, że większe znaczenie miał aspekt emocjonalny, mierzony za pomocą SSE. Z kolei im wyższa wartość SSU (dla SWLS) oraz SSZ (dla SES i AIS) tym gorsza kondycja psychofizyczna. Czynniki demograficzne i kliniczne (poza PASI) nie wpływały na SWLS, miara SES była wyższa dla osób z wykształceniem wyższym, a akceptacja choroby wśród mężczyzn.

Dodatkowo (poza cyklem) przeprowadzono badanie w grupie 197 pielęgniarek, w którym blisko $\frac{3}{4}$ respondentek uznało, że jakość życia chorych dermatologicznie jest obniżona w związku z ich chorobą, oraz zadeklarowało, że chciałoby poszerzyć swoją wiedzę dermatologiczną, co ich zdaniem wpłynęłoby na poprawę świadczonej przez nie opieki.

Przedstawiony do ceny cykl publikacji Habilitantka zakończyła podsumowaniem uzyskanych wyników z przeprowadzonych badań oraz omówieniem ich znaczenia praktycznego. Całość jednoznacznie wskazuje na ważność odpowiedniego postępowania terapeutycznego oraz ogromną rolę wsparcia społecznego pacjentów z łuszczycą. Relacja personelu medycznego, w tym szczególnie pielęgniarki z pacjentem oparta o pełną wiedzę z zakresu problemów psychospołecznych oraz czynników determinujących jakość i zadowolenie z życia pacjentów może bezpośrednio wpłynąć na nie tylko poprawę tej jakości, ale również na poprawę wyników klinicznych. Przedstawione wnioski i postulat w zakresie zwiększenia poziomu wiedzy pielęgniarek z tego obszaru, są całkowicie zgodne z uzyskanymi wynikami badań.

Podsumowując przedstawione prace z cyklu, uważam, że uzyskane wyniki i wnioski są istotne dla budowania właściwego modelu świadczeń na rzecz pacjentów z łuszczycą, aby poprawić ich jakość i zadowolenie z życia.

WNIOSEK KOŃCOWY

Reasumując stwierdzam, że zainteresowania naukowe oraz dorobek naukowy dr n. med. Beaty Kowalewskiej stanowi spójną, wartościową całość. Po zapoznaniu się z osiągnięciem naukowym dr n. med. Beaty Kowalewskiej *Wybrane determinanty jakości życia i zadowolenia z życia u pacjentów chorych na łuszczycę*, autoreferatem, wykazem opublikowanych prac naukowych, informacją o osiągnięciach dydaktycznych i organizacyjnych, a także analizą bibliometryczną dorobku naukowego sporządzoną i potwierdzoną przez Uniwersytet Medyczny w Białymstoku (stan na dzień 24.01.2022r.), jestem przekonana, że Habilitantka posiada dorobek naukowy, organizacyjny oraz dydaktyczny istotny dla rozwoju szeroko rozumianych nauk o zdrowiu.

W związku z powyższym wnoszę do Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie dr n. med. Beaty Kowalewskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego i pozytywnie opiniuję wniosek habilitantki o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Dr hab. Aleksandra Gaworska-Krzemińska